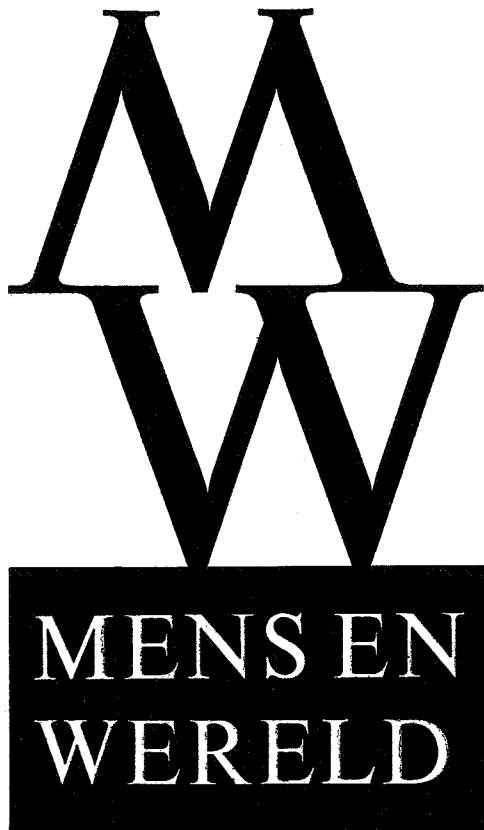

een verjaardag om te huilen

**Uitgave van het
Humanistisch Verbond**

Verschijnt om de veertien dagen

**25ste jaargang nummer 8
25 april 1970**

Hoofredacteur: Casper Vogel

Redactieraad:

**H. Mozes, mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie, H. J. Roethof**

**Redactiesecretaris: F. C. van Soesbergen
Paulus Buyslaan 23 Amersfoort
Telefoon 03490-16474**

**Administratie, abonnementen en advertenties:
postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641
giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht**

Advertentietarieven op aanvraag

**Abonnementsprijzen per jaar:
voor Nederland, andere E.E.G.-landen, Suriname
en de Antillen f 11,-
overige landen f 13,50
losse nummers f 0,50**

In dit nummer o.a.:

Waarom men vandaag de dag uit de kerk zou moeten treden 3

Jos Ruting: Verkiezingen 1970, uitslagen en meningen 4

H. R. O. Snijder: Wat bezielt de randfiguren? 5

'Vrijheid, ook voor de ander' motto voor nationale actie 6

Aan de vooravond van de derde verjaardag van de militaire dictatuur hebben de Griekse kolonels zich een passend geschenk laten aandragen. De Atheense krant Ethnos, een van de allerlaatste openlijke bolwerken van kritiek op het bewind, heeft zichzelf opgeheven. Rechters, die zich daarmee opnieuw ondubbelzinnig handlangers van de junta toonden, hadden met extreem zware gevangenisstraffen (13 maanden tot 5 jaar) en hoge boetes (totaal meer dan 180.000 gulden) voor de uitgevers, en de belangrijkste redacteuren dit besluit onontkoombaar gemaakt. Ethnos had een interview met oud-minister van industrie Zigdis gepubliceerd, waarin deze opriep tot een regering van nationale eenheid, met het oog op de gebeurtenissen op Cyprus. In de veroordeling van de militaire rechtbank heette dat 'valse en alarmerende berichten publiceren'. De ophef waarmee de junta de perscensuur vorig jaar had afgeschaft was definitief bestempeld tot het zoveelste loze en gevaarlijk misleidende gebaar.

Zelfs de schijn van een rechtsstaat werd hiermee niet langer opgehouden. Hoger beroep is onmogelijk, ook voor de 34 prominente Grieken die tezelfdertijd in Athene werden 'berecht' op beschuldiging van lidmaatschap van de organisatie 'Democratische Verdediging', samenzwering tegen de regering en het plegen van bomaanslagen. Hier werd het recht nog verder verkracht: de verdediging werd met de beklaagdenbank bedreigd, verklaringen over foltering van verdachten mochten niet voorgelezen worden, niet ter zake doende feiten werden er met de haren bijgesleept, internationale waarnemers mochten de rechtszaal niet in, en een getuige werd gearresteerd. Diplomaten in Athene hebben al verklaard dat deze processen het Griekse bewind in het buitenland geen goed hebben gedaan. Het zal in Athene wat uithalen. De stelselmatige martelingen in de concentratiekampen, de geestelijke terreur die er heerst, de onmondigheid van hen, anders dan de kolonels denkenden, de vastberadenheid waarmee politieke tegenstanders nu al jaren zonder proces gevangen gehouden worden; het heeft in andere landen allemaal verontwaardiging gewekt, maar de kolonels trekken zich er niets van aan. Zij deinzen voor niets terug om een christelijke heilstaat volgens

hun model te vestigen. Er is geen middel te erg om oppositie daartegen in de kiem te smoren.

Halen alle protesten niets uit? Het zou komen op de molen van de kolonels, hun verdedigers en hun beschermers zijn het moede hoofd in de schoot te leggen, want daar alleen wachten ze op.

Er is nog teveel dat een stilzwijgende goedkeuring betekent: de diplomatieke betrekkingen, het dulden van dit Griekenland in de NAVO, het handelsverkeer, de toeristenstroom, die misschien niet zo bedoeld is, maar in Athene wel uitgelegd wordt als een bewijs van steun.

Er is nog teveel dat het mogelijk maakt dat de misdadige machthebbers langer aan het bewind blijven; dat de menselijke waardigheid in Griekenland elke dag opnieuw vertrapt wordt; dat volwassenen hun mond dicht *geslagen* wordt als ze hem niet wensen te *houden*.

En nog zijn er de ridders van de nuance. Zij die 'het gesprek open willen houden' en daarmee een valse hoop levend. Zij die menen dat als de vos zijn haren verliest, hij ook zijn streken wel kwijtraakt. En nog hoort men (op de jongste discussiedag in Deventer) dat 'het een fout is humanisme te verwarren met humaniteit'. Wat bedoelen deze levensbeschouwelijke denkers daarmee? Dat we maar door moeten filosoferen hoe het eigenlijk zou moeten zijn en ondertussen be-treuren hoe het fout gaat?

De Belgische humanist prof. dr. Jaap Kruit-hof heeft het kort geleden heel scherp gezegd, en in de week waarin de Griekse militairen-in-burger herdenken dat ze drie jaar geleden een geslaagde greep naar de macht deden, geef ik zijn woorden ter overweging: 'Veel gezagsdragers in den lande schijnen te geloven dat het Westen langzaam maar zeker naar een meer democratisch bestel evolueert (in de radio, de televisie en de kranten wordt dit dagelijks gesuggereerd). Hiertegenover kan op goede gronden gesteld worden dat in het Westen niet de democratie maar het fascisme veld wint (Zie Griekenland, Ierland, Chicago, Reagan in Californië, Agnew). Na de onheilen van het nazisme (en het zionisme?) blijft voor elke democraat de eerste plicht een radikaal verzet tegen alle pre-fascistische en fascistische tendenzen'.

(cv)

KRITISCH ALLERLEI

10 op de 4

Ieder moet voor zichzelf dan maar uitmaken of hij iets om dergelijke cijfers geeft, maar het zij onder-tussen wel even vermeld: een der grootste Amerikaanse opiniepeilers, het bureau Louis Harris, heeft laten weten dat 31 procent van de negers geweld als enige uitweg zien in het rassencnflict in de VS. Vier jaar geleden was dat percentage 21. Daartegenover staat nog slechts 25 procent die vindt dat geweld in elk geval vermeden moet worden. Conclusie (als 't tenminste mag, want met opiniepeilingen schijn je daar voorzichtig mee te moeten zijn): in vier jaar tijd stelt 10 procent meer zich radicaler op. Wie durft er, gezien de handig gecamoufleerde maar onmiskenbaar repressieve politiek van de regering-Nixon, optimistisch te zijn?

Dictators

De 235 leerlingen van de St. Jansschool in Venlo willen hun meester terug. 'Meester mot blieve, meester mot blieve', hoorde een verslaggever van de Haagsche Courant (18/3) ze roepen. De reden? Onderwijzer Lambert Jacobs is homofiel. En daarom vliegt hij eruit. Het schoolbestuur, onder aanvoering van de heer Kurris, heeft besloten de heer Jacobs geen vaste aanstelling te verlenen. Gelukkig is het merendeel van de ouders van de leerlingen zindelijk genoeg om dit niet te nemen en zij hebben een aktie op touw gezet om de onderwijzer voor de school en voor hun kinderen te behouden. Daarbij moeten ze wel opboksen tegen bestuurders die gebruik maken van het meest walgelijke wapen dat ze bij de hand hebben: verdachtmakingen. Ze suggereren dat er méér aan de hand is, maar zeggen niet wat. Aktie-aanvoerder Breukers: 'Wij kunnen maar tot één conclusie komen: met de heer Jacobs is er nooit iets aan de hand geweest.' Het verslag in de Haagsche Courant maakt twee dingen duidelijk: Hoe de heer Kurris ook over homofilie denkt, hij is zelf een heterofiel van het soort dat voor iemand die beleefd om commentaar vraagt de deur dichtsmijt.

En de om zijn mening gevraagde gemeentesecretaris Van Hegelsom behoort tot de schijnbaar tolerante mensen die er in feite uiterst giftige opvattingen op na houden: 'Ik heb niets tegen homofilie, maar ik zou niet verantwoordelijk willen zijn voor de beslissing dat de heer Jacobs in vaste dienst genomen wordt. Over het algemeen zoeken homofielen toch wel kontakt met jongeren. Nogmaals, ik heb niks tegen homofielen, maar ja, 'k weet het niet.'

Ik weet het wel. Zulke mensen die alleen weten dat ze niks tegen homo's hebben en voor de rest 'maar ja...' denken of zeggen hebben alles tegen homo's. Ze zijn bovendien op stuitende wijze met hun eigen eigenschappen vooringenomen. Want zeggende dat homofielen 'belangstelling hebben voor jongeren' (bedoeld wordt: jongens) demonstrenen ze hun onkunde en vooroordelen, en verzwijgen ze dat ze het 'normaal' vinden, en eigenlijk ook wel 'gezond', dat mannen (niet in het minst de Van Hegelsoms en Kurrisen) tevreden / jaloers / verlekkerd / begerig / wellustig in de richting van meisjes en jonge vrouwen blikken. Van zulke morele dictators worden goedwillenden dagelijks het slachtoffer.

Speldje (1)

In deze rubriek werd niet zo lang geleden melding gemaakt van een sergeant die zeven dagen ver-zwaard arrest kreeg, omdat hij op zijn burgerkleding het internationale vredesteken ('ban-de-bom') droeg. Daar zijn vragen in de Kamer over gesteld, en als u de kranten trouw leest weet u 't al: het orakel heeft gesproken. Minister Den Toom heeft gezegd dat de jongen niet gestraft werd omdat hij dat speldje droeg, maar omdat hij geweigerd had het af te doen. Als u het verschil proeft heeft u vast ook zo'n vies smaakje in de mond.

Speldje (2)

De heer Den Toom bakte ze nog bruiner toen hij bij die gelegenheid opmerkte dat het hem overigens niet juist voorkwam het ban-de-bom insigne als het internationale vredesteken te signaleren. Veeleer wordt het, aldus de bewindsman, algemeen ervaren als het 'symbool voor een streven dat rechtstreeks indruist tegen doel en wezen van de krijgsmacht'. De honderdduizenden pacifisten over de hele wereld die dit speldje dragen kunnen het op gezag van deze Nederlandse minister wel afdoen. Ze hadden het mis. Het ging hun niet om de vrede.

Laat niemand zich overigens hierover verbazen. De met een strak gezicht volgehouden leerstelling van de Den Tomen is immers: de krijgsmacht is er om de vrede te bewerkstelligen, c.q. te handhaven, desnoods met de atoombom. Wie dus tegen de bom is, is tegen de vrede.

Misschien komt er nog eens een dag waarop luitenant-generaal Den Toom ronduit zegt: *een echte pacifist is niets anders dan een overtuigd militarist.*

Bureaucratie

Het bestaande ministerie van onderwijs draagt de kenmerken van een administratief bureaucratische structuur, heeft prof. Idenburg (voorzitter van de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs) geschreven in het jongste nummer van Pedagogische Studiën. 'De administratie is geen gesprekspartner voor de mensen uit het onderwijs. Ze heeft er de kennis en de mentaliteit niet voor. Het verwijt der leraren, dat de mammoetwet zonder voldoende overleg met hen wordt uitgevoerd, doet geen recht aan de talrijke conferenties die vanwege het ministerie met deskundigen uit de onderwijswereld zijn gehouden. Maar de aan de dag komende kregeligheid is wel begrijpelijk.'

De zakelijke onkunde van ambtenaren wordt ingekleed in de grootst mogelijke vormelijkheid, aldus de hoogleraar. 'Het onvermogen om een aangelegenheid naar haar eigen waarde te beoordelen, doet hen vluchten in de uitleg van wetten en reglementen, die zich meer dan eens verzetten tegen wat mensen, die in de onderwijspraktijk staan, als een zin-nige mogelijkheid beschouwen.' Minister Veringa heeft daarop snel geantwoord. Hij vond deze kritiek te extreem gesteld, en hij bracht snel wat nuances in aan als 'het departement heeft een dubbelfunctie: een bestuurlijke en een onderwijstechnische' en 'de

grenzen daartussen zijn niet zo duidelijk gescheiden als bijvoorbeeld in Zweden, waar het ministerie een betrekkelijk klein bestuursapparaat is met naast zich een groot onderwijskundig orgaan voor de technische uitvoering van dat beleid.'

De essentie van prof. Idenburgs kritiek weerleggen deed prof. Veringa eigenlijk niet. Dat geeft niet alleen te denken; het lokt vooral verdere aktie uit tegen een bewindsman die zelf - en passant - een beter alternatief weet te noemen.

Bezorgdheid

De New York Times maakt melding van een merkwaardige briefwisseling tussen de 28-jarige student Lawrence H. Zisman en het Witte Huis.

Zisman, een voormalige kapitein in het Amerikaanse leger, schreef zijn eerste brief aan president Nixon in november van verleden jaar, toen de Amerikaanse president, trots als een pauw, tijdens een televisie-interview brieven en telegrammen liet zien van mensen, die het volledig eens waren met zijn Vietnam-beleid. Bemoedigd door uitlatingen van Ron Ziegler, perssecretaris van het Witte Huis, die zei, dat alle aan Nixon gerichte brieven worden beantwoord, schreef hij zijn eerste brief. Hij kritiseerde hierin Nixons politiek en wachtte op antwoord.

Toen dit uitbleef, schreef hij zijn tweede brief, eveneens zonder resultaat, vervolgens een derde, vierde en vijfde. Nog steeds kreeg hij geen antwoord.

Op 11 februari besloot hij tot een 'test'. Hij schreef een zesde brief, waarin hij Nixons politiek prees. 'Ik steun uw beleid inzake de oorlog in Vietnam' was het enige wat er in stond. Spoedig daarna kreeg hij een kaart van het Witte Huis, bedrukt met het presidentiële zegel en Nixons handtekening. 'Ik dank u voor uw bezorgdheid voor ons vaderland', stond er boven.

bekering

Het ritselend geluid
der zwart bedrukte bladeren
in mijn vaderhuis
achtervolgt mij nog steeds
dat doffe goud in harde band
beteugelde mijn spel
zijn greep moest mij behoeden
tegen mijzelf

maar ach

het fluisterend geritsel
der zon belichte bladeren
in mijn moederland
trok mij zo aan
dat glanzend goud van buigend riet
speelde met de wind
ik mocht het grijpen en behouden
voor mijzelf.

Agnes Stieka

Pamflet van de 'Bund für Geistesfreiheit' in Neurenberg. Verantwoordelijk: B. F. G. 'Frei-religiöse Gemeinde', Neurenberg, Karl Bröger Strasse 13p, telefoon 44 16 20, postgiro Neurenberg 65091. Druk: Fränkische Verlagsanstalt und Buchdruckerei GmbH, Neurenberg. Van dit pamflet deelden de vrienden van de bfg in Neurenberg 50.000 exemplaren uit. De aksie baarde opzien tot over de grenzen van Beieren! (Zie ook 'Der Spiegel' van 10 november 1969)

waarom men vandaag de dag uit de kerk zou moeten treden

Nog heden ten dage zijn er mensen, die zich in de kerk hunner vaders geborgen voelen. Indien u tot hen behoort kunt u dit pamflet terzijde leggen. Behoort u echter tot de vele medeburgers die weliswaar formeel nog lidmaat zijn – doop, bevestiging, huwelijk en begravenis door de kerk laten opluisteren – zonder innerlijk een binding te hebben? In dat geval gelieve u over het volgende na te denken:

- 35% der burgers van de bondsrepubliek geloven niet meer aan de god van de bijbel
 - 52% niet aan een leven na de dood
 - 64% niet aan de 'onbevleete ontvangenis'
 - maar slechts 5% is uit de kerk getreden en 95% betaalt kerkbelasting.**
- Daardoor vloeien de kerk enorme sommen gelds toe. Daardoor krijgt ze invloed en macht. Volgens de grondwet is onze staat wat wereldbeschouwing betreft, neutraal. In werkelijkheid oefent de autoritaire kerk wereldlijke macht uit. Ze verhindert al sedert eeuwen wetenschappelijke, technische en sociale vooruitgang.

Zo bevoogt de kerk vandaag de dag alle staatsburgers:

- zij dringt onze kinderen een christelijk en juist daardoor achtergebleven schoolstelsel op met bijv. 720 uur godsdienstonderwijs tegenover 80 uur maatschappijkennis, zelfs aan de 9-jarige hogere scholen.
- zij belast het maatschappelijk leven met haar verouderde zedenleer bijv. door verdoeming van 'de pil', door het verbreiden van schuld- en minderwaardigheidskompleksen.
- zij verhindert een moderne herziening van het strafrecht.
- zij belemmert de grondwettelijke scheiding van kerk en staat, bijv. door inning van kerkbelasting door middel van bedrijven en belastingkantoren, door aantekening van het geloof op loonbelastingkaarten, schooldiploma's en andere oorkonden, door kruizen in de schoollokalen en rechtszalen, ziekenhuizen en crematoria, hetgeen allemaal in strijd met de grondwet is.

Op de 14e 'dag der protestantse kerk' dreigde de oppositie binnen de kerk met uittreden. Van een hervormingsbeweging binnen de kerk is – zoals de hele kerkgeschiedenis tot heden leert – niets beslissends te verwachten. Moge de binnenkerkelijke oppositie niet langer de naar haar wezen anti-demokratische kerk als democratisch alibi dienen, maar een dergelijke kerk verlaten.

De kerk oefent haar intolerante politieke invloed als een van de grootste financiële machten uit.

Internationale financiële macht van de katholieke kerk:

Vermogen van 40 tot 60 miljard mark (40 tot 60.000.000.000,-), o.a. ook in voor de oorlogsproductie belangrijke industrieën belegd.

Katholieke en protestantse kerk in de bondsrepubliek:

Vermogen van 6 miljard mark (6.000.000.000,-) (slechts schattingen zijn mogelijk!), daaronder

420.000 ha land, effecten 1.100.000.000,- mark en banken, verzekeringsmaatschappijen en industriële ondernemingen, tijdschriften-, film- en televisieproduktie maatschappijen. Haar kindercrèches, ziekenhuizen en bejaardentehuizen dienen ook de kerkelijke zending, in plaats van dat deze – naar hun aard wat wereldbeschouwing betreft neutrale – sociale instellingen uitsluitend ten dienste van het algemeen belang staan.

Desondanks:

Jaarlijks ontvangt de kerk in de bondsrepubliek van de staat, van alle belastingbetalers 400 miljoen mark (400.000.000,-) subsidie en laat de staat rond 3 miljard mark (3.000.000.000,-) kerkbelasting inkasseren (1968); gemiddeld 57 mark per lidmaat (in 1945 was het 3 mark, voor 1970 zijn de schattingen 100 mark).

De kerk staat steeds weer aan de kant van de machtigen, de grote financiers en de oorlogvoerenden.

Gisteren:

- hun konkordaat van 1933 maakte dat de nazi-partij Duitsland 'salonfähig' werd, dus geschikt voor de beschaafde omgang, hoewel de opkomst van deze partij duidelijk het uitbreken van de tweede wereldoorlog betekende.
- de kerk ondernam niets ter verhindering van de oorlog; zij zegende in ieder land de wapen-dragers.

Vandaag:

De kerk distancieert zich weer niet officieel

- van het christelijke naambordje van de CDU/CSU (de grootste politieke partij in de bondsrepubliek, red.) en haar politiek;
- van de herbewapening en het herstel der oude vormen in de bondsrepubliek, die het neo-fascisme voortbrengen
- de christelijke kerk is de draagster van een clerikaal-fascistisch regiem in Spanje en Griekenland
- een christelijke minderheidsregering leidde in Zuid-Vietnam tot de anti-demokratische en oorlogszuchtige ontwikkeling.

Medeburgers! Wanneer hebt u eigenlijk besloten lidmaat van een dergelijke kerk te worden? Wellicht bij uw doop, bij uw bevestiging of toen u communie deed? Besluit toch als modern en vooruitstrevend denkend mens volgens uw overtuiging – laat u als lidmaat afvoeren! Uw godsdienstvrijheid is in de grondwet vastgelegd. U behoeft slechts mondeling te verklaren, dat u afgevoerd wilt worden op de burgerlijke stand tegen een geringe leges, dat in de wet is vastgelegd (in de regel, al naar het inkomen van 5 tot 50 mark). Reeds vanaf de volgende maand hoeft u dan geen kerkbelasting meer te betalen. Het uittreden uit de kerk is ingezet: In München bijv. konden in het eerste halfjaar van 1969 twee keer zoveel afvoeringen worden geboekt (2448) als vier jaar geleden.

Omdat onze oudste poes wat met haar huid sukelt, moet ik van tijd tot tijd met haar naar de dierenarts. De poes houdt niet van deze uitstapjes en vindt me een beul van een mens. Meestal ga ik naar het ochtendspreekuur, dan is het vrij stil. 's Middags is het drukker en 's avonds is er haast helemaal geen beginnen aan, tenzij je er de tijd voor kunt nemen, want het avondspreekuur is eigenlijk verrukkelijk.

De gang staat dan vol manden en dozen met gaatjes erin, waar duiven inzitten, die ingeënt moeten worden en in de wachtkamer voeren de eigenaars deskundige gesprekken met elkaar, waar voor een leek geen touw aan vast te knopen is. Sommige bazen van andere dieren lijken als twee druppels water op de patiënt, die ze bij zich hebben.

Er zat eens een dikke meneer met een lang, heel goedig, maar wat treurig gezicht, met aan zijn voeten een moddervette spaniel, die net zo keek als de meneer. Nauwelijks had ik dat met genoeg geconstateerd of er kwam een klein mannetje binnen achter een reusachtige vogelkooi met een soort papegaai erin. Echt, z'n eigen kinderen konden niet meer gelijkenis met hem vertonen dan deze vogel.

't Is er altijd gezellig 's avonds. De mensen spreken zo leuk over hun dieren. Maar onze poes wordt onrustig van al die drukte om de mand heen en daarom prefereren we de ochtenduren. De dokter heeft dan ook wat meer tijd voor een praatje en terwijl de poes geprikt, ingesmeerd, bedruppeld en bepoederd wordt, voeren we gesprekken.

Over de praktijk: 'Gisteren (zondag) had ik m'n auto even neergezet op de Nassaukade om naar een zieke poes te gaan kijken en toen ik terugkwam was-ie finaal ingebouwd door brandweerauto's, slangen eroverheen, want in het huis, waar ik 'm voor had gezet, was in die tussentijd net brand uitgebroken. Toen moest ik wachten, tot ze klaar waren.'

We praten ook vaak over de kinderen. Hij heeft er zeven. Daarbij zink ik met m'n drie natuurlijk glansrijk in 't niet, maar de leeftijden van zijn eerstelingen komen overeen met die van de onzen en dat geeft lotsverbondenheid. We gaan gebukt onder dezelfde muziek, die hij ontaard vindt en die voor geen prijs in zijn aanwezigheid beluisterd mag worden.

'Wij zijn de beide paasdagen omgeven geweest door zo'n stuk of acht jongelui, die allemaal hun favoriete platen mochten draaien op onze stereo pick-up,' zei ik, 'op voorwaarde, dat wij er zo af en toe eens een klein Mozartje of een minuscule Beethoventje tussendoor mochten doen.' 'Dat u dat allemaal kan verdragen!'

Hij schudde zijn hoofd. 'Nee, die kunst? Dat is geen kunst! Daar hoeven ze bij mij niet mee aan te komen! En dan die vent, die John Lennon, die daar al die tijd in 't Hilton in bed gelegen heeft! Zulke lui kwamen er bij mij niet in! Als ik minister-president was, kwam al dat soort gespuis hier het land niet in!'

'Ik maakte een lijst van zo'n twaalfduizend personen,' ging de dokter onverstoort verder, 'en die werden hier niet toegelaten. Ik zette permanent dag en nacht vier politie-agenten op Schiphol – die werden geregeld afgelost natuurlijk – om ze terug te sturen.

En die Beatles? Die zijn nog hier geweest een jaar of wat geleden.' 'Ja,' zei ik, 'ik heb toen nog met de kinderen over de brug van de Prinsengracht gehangen om naar ze te wuiven in de rondvaartboot.'

'Ja, van mij zijn er ook een paar naar toe geweest,' momperde hij, 'maar als ik het geweten had...!'

De poes was klaar en schoot als een raket de veilige mand weer in. Over veertien dagen terugkomen. Mij benieuwen, wat hij dan weer voor theorieën heeft. Twaalfduizend slechteriken tegenhouden. 't Is wèl vragen om rellen. Enfin, hebben z'n kinderen wat om naar te gaan kijken. Stiekem!

verkiezingen 1970

uitslag en meningen

Als het tegen de Statenverkiezingen loopt ben ik altijd ongerust. Je weet toch maar niet hoe ze zullen uitpakken. Op 19 maart juicht een voorpagina 'Regeringscombinatie blijft in Statenverkiezing overeind. De vier regeringspartijen hebben de verkiezingen beter doorstaan dan op grond van recente opiniepeilingen werd verwacht.' Dit zegt dan weer iets over opiniepeilingen. Ze zijn een soort vrijetijds-besteding. Een fout was dit keer ook dat ze mijn opinie niet hebben gevraagd.

Een voordeel van het verkiezen noem ik de blijdschap met de uitslag. Alle fractieleiders in alle kleuren van de regenboog waren tevreden en blij met het behaalde verlies ofwel met de behaalde winst.

Men vraagt de grote leiders naar hun mening inzake winst en verlies en dan ontstaan gesprekken van ondoorgroendelijk diepe wijsheid, zo diep dat wij die nauwelijks kunnen volgen.

D '66 maakte winst, ging van 7 naar 12 zetels en Geertsema (VVD) constateerde verheugd dat D '66 over haar hoogtepunt heen was. Den Uyl (PvdA) zei: D '66 moet de illusie opgeven dat zij op eigen kracht een doorbraak in de Nederlandse politiek zou kunnen bewerkstelligen. (Merkwaardigerwijze hebben sommige dijkgraven het altijd over een doorbraak). Mevrouw van Someren-Downer (VVD) merkt op benieuwd te zijn wanneer D '66 er mee zou ophouden.

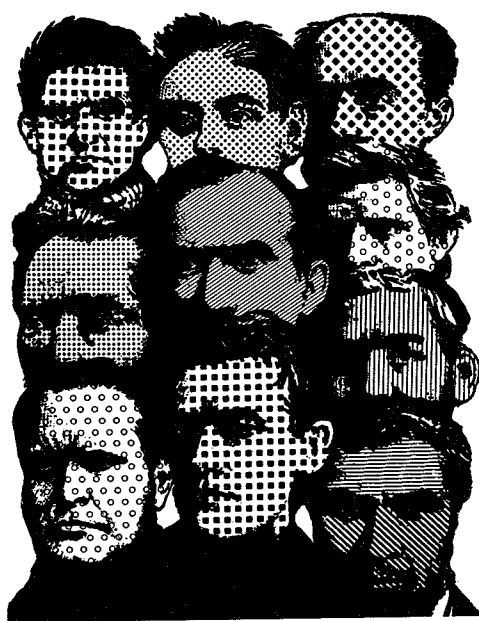
Van Mierlo (D '66) zegt: Wij hebben pech gehad.

Is dit duidelijk of niet? Ik blijf even bij die zetelwinst van 7 naar 12 en veronderstel het volgende. Ik zou bij voorbeeld na een halve eeuw sparen f 7000 bezitten. Ik zou vervolgens door een geslaagd pamflet de grote Nederlandse volksprijs, zijnde f 12.000 ontvangen. Wat zou er dan gebeuren? De belasting neemt de helft, nee laat ik nu eens aannemen dat ik al dat geld mag houden. Wat volgt dan? Ik geef een klein feestje. Vrienden komen mij gelukwensen. Op eens is daar een fractieleider en die zegt: Arme man, je had waarschijnlijk op veel meer winst gehoopt. Dan zal mijn antwoord zijn: Wij hebben pech gehad.

Den Uyl (PvdA) heeft ook nog iets gezegd over Oost-Groningen. Groningen is ons probleemgebied. Daar zijn veel mensen werkloos en zulks zou de oorzaak kunnen zijn dat negatieve elementen hun stem op een verkeerde partij hadden uitgebracht.

In Oost-Groningen had de CPN enige winst gemaakt. Ik laat elke partij voor wat die is maar meen te weten dat men Oost-Groningen een probleemgebied noemt omdat daar nog weinig industrie is. Door Den Uyl (PvdA) begrijp ik dat wanhopige werklozen op de verkeerde partij gingen stemmen. Merkwaardigerwijze hebben in Amsterdam waar veel industrie is, kennelijk ook wanhopigen, eveneens op de verkeerde partij gestemd.

Zou er verband bestaan tussen gebieden waar weinig en andere gebieden waar veel industrie is? Volgens biologen en andere geleerden zijn

IJmond en Rijnmond probleemgebieden geworden. De inheemse bevolking van zowel Amsterdam als Rotterdam en omstreken verkeert door water- en luchtverontreiniging en allerlei wat daarmee samenhangt in gevaar. Den Uyl

Opinie-onderzoek van Jos Ruting om licht te brengen voor fractieleiders die zeer onlangs in het duister getast hebben.

*Een gelovige
Links, bejaard
Links, jong
Vermoeide
Zieke
Vergiftigde
Bedroefde
Wanhopige
Bejaarde
Sportleraar
Dakloze*

*Kamerbewoner
Flatbewoner*

Ongehuwde

*AOW-er
Ajaxman
Jongen met lang haar
Jongen met kort haar
Dolle Mina*

: De regering wordt ons door God gegeven. Hij heeft mijn hulp niet nodig.
: Ik loop slecht.
: Ik stemde eens links en ik kreeg een rechts kabinet, dus heb ik geen stem.
: Afwezigheids-behoefte. Ik ben ziek door luchtverontreiniging.
: Ze gaan toch door met hun rotfabrieken, ik ben vermoeid.
: (niet door een politieke-partij-leus maar door DDT) Ach, ze doen maar.
: Ze maken al het mooie van ons land kapot, moet ik dan nog stemmen?
: Het drinkwater is slecht, ze gaan het slechter maken. Dus...?
: Ze bouwen toch geen bejaardenwoningen.
: Ze geven de jeugd toch geen zwembaden.
: Ze bouwen huizen op papier. Echte huizen breken ze af voor hotels voor Japan en Amerika en voor fabrieken van Amerika. Voor mij kan de hele troep de kanker krijgen.
: Ik kan geen huis krijgen. Ze bouwen alleen huizen voor miljonairs.
: Mijn vrouw en ik en onze kinderen zijn zenuwziek geworden door die rotflat. Wij zien niemand meer, wij kunnen de begane grond niet meer bereiken. Ze lullen maar over privacy, wij zijn opgesloten poppen. Onze kinderen worden misschien aanraders, misschien oorlogsmisdadigers. Moet ik dan ook nog stemmen?
: Ongehuwden zijn in Nederland vrijwel rechteloos, een soort uitvaagsel dat moet betalen en nog eens betalen voor de kinderbijslag van gelukkige mensen. Wij worden behandeld als het vuil van de natie. Het heeft geen zin om te stemmen, ze zullen ons doodtreiteren.
: Ik zeg niks, ik ben je opa niet.
: Geen tijd.
: Ik stem louter kabouter.
: Ik stem louter kabouter.
: Ik stem louter kabouter.

Jos Ruting

(PvdA) noemt dit verband niet en waarom niet? Waarom niet?

Los van alle vreugde na het echte verkiezen was er ook nog een zogenoemde 'schaduwverkiezing'. Mensen van 18 tot 21 deponeerden hun stembiljet in de bus van het alternatieve stembureau te Amsterdam. Op 19 maart 1970 overhandigde Wijnand van Asperen en Ger Jan Jimmink een lege doos aan Beernink (minister van Binnenlandse Zaken) om de aandacht te vestigen op de kies-gerechtigde leeftijd.

Het is 18 tot 21 jarigen niet duidelijk waarom zij geen stem mogen hebben als het gaat om de Statenverkiezingen, maar wel degelijk een stem mogen hebben als ze onder dienst moeten. 18 tot 21 jarigen zijn onderworpen aan een keuring. Als ze goedgekeurd zijn, worden ze in het leger ingelijfd. Natuurlijk kunnen ze dienst weigeren maar dan zullen ze de minder prettige gevolgen daarvan ook ondervinden. Goedgekeurde jongeren moeten soldaat worden om iets te verdedigen. Wat ze moeten verdedigen gaat hun kennelijk niets aan. Beroeps-soldaten met rangen en zo, bevelen waarschijnlijk liever onmondigen dan mensen die in staat zouden zijn om 'een stem uit te brengen'.

Je denkt wel eens: Moet de bevolking nu uitsluitend de belangen van de autoriteiten dienen of is het mogelijk dat in de toekomst de autoriteiten, enkele uitzonderingen daargelaten, ze zijn er, ook iets moeten doen in het belang van de inheemse bevolking. Misschien dat de lege doos helpt om een en ander te verduidelijken. Alhoewel, de club en de CIA en ga maar door...!

Een schaduwte voor alle partijen was het feit dat 26% van de kiesgerechtigden thuis gebleven is. De oorzaak van zo iets zal ten spoedigste onderzocht worden. De oorzaak van zo iets moet ten spoedigste onderzocht worden. Dat moet dus en dat zal dus. Een nieuw opinie-onderzoek is nodig geworden. Men tast in het duister en dat is niet prettig, men moet in het licht tasten. Ik kom er aan, ik zal de fractieleiders aan licht helpen. Ik verwacht veel van hun opinie-onderzoek. Het zal een soort vrije-tijds-besteding zijn. Met het oog op kosten-besparing (ik laat elke partij voor wat die is) geef ik hier, exclusief voor 'Mens en Wereld', de resultaten van mijn opinie-onderzoek.

Zelf zullen ze de vraag ongeveer zo beantwoorden: Jullie leefwijze maakt ons zo moe en ellendig! En dáárom proberen zij blijkbaar op een andere manier met elkaar en zichzelf om te gaan dan in onze maatschappij gebruikelijk is. In de samenleving zien we een luidruchtige minderheid en een zwijgende meerderheid; dezelfde tegenstelling bestaat binnen het Humanistisch Verbond, wat ongeveer een doorsnee van de grote samenleving is.

Tussen de genoemde categorieën heerst een volslagen spraakverwarring en een diepe politieke vijandschap; een tegenstelling die zich ook in het knusse Nederland zó toespitst dat fascistoïde trillingen in de sterke arm van het gezagsapparaat (traditioneel de zwijgende meerderheid vertegenwoordigend) merkbaar worden, terwijl de minderheid enorm gefrustreerd raakt.

Waar zal dat op uitlopen? Ik vrees het ergste wat denkbaar is (een mengsel van nazi- en sovjetmethoden in een 'brave new world' van 1984) maar troosten we ons maar met de wetenschap dat biologische én culturele evolutieprocessen altijd met rampen en omwentelingen zijn gepaard gegaan; onze schijnbaar solide welvaartstaat biedt geen garantie voor een uitzondering op de onverbidde evolutie-wetten. Al zien we graag alles rooskleurig, de natuur (ook de menselijke) blijkt explosiever dan het gedroomde ideaal der humanisten ('dat redelijk alles overwint') voor fatsoenlijk houdt.

Concreet verschil in visie (tussen randfiguren en de rest): de zwijgende meerderheid blijft naïef hopen op de goede afloop (dat is de nawerking van het verloren geloof in de zorgende Voorzienigheid) en zij leeft a.h.w. als drijfhout-ingesloten-formatie, passief afwachter wat hogerhand (dat zijn ouders, regering en werkgevers) in wijsheid over ons lot beslist; daarentegen ontwikkelt de minderheid van luidruchtige 'protestanten' heel duidelijke, maatschappij-kritische meningen over mens-zijn en samenleven... deze minderheid neemt géén genoegen meer met het autoritaire *bedisselen-over-ons-zonder-ons* (praat mij niet over de bedeesde volksvertegenwoordiging!) En ziet waartoe dat autoritaire bedisselen (zonder inspraak van de onderdanen die rechtstreeks betrokken zijn) kennelijk gaat leiden: tot alarmerende milieu-vervuiling en -vernieling en tot snel toenemende onleefbaarheid van de steden. Dáárom eist de luidruchtige minderheid (tot onuitsprekelijke verbazing en ergernis van de rest) *directe* inspraak in alle zaken die ons welzijn (de kwaliteit van ons leven) beïnvloeden.

Stellen we ons de samenleving voor als een eskader vliegtuigen, dat op weg is naar een onbekend doel... voorzichtig maken zich 1 of 2 piloten los uit de gesloten formatie en vliegen in afwijkende richting door. Vanuit het eskader zien de afwijkende randfiguren er uit als gevaarlijke 'afvalligen', provo's, misschien zelfs als 'infantiele idioten'. Maar het eskader zelf wordt door de afwijkers gezien als een misleide organisatie die ten onrechte doorgvliegt op een noodlottige koers (naar sociale decadentie; milieu-vergiftiging, toenemend technologisch geweld, emotionele frustratie, bureaucratische verstarving zijn de onvermijdelijke vruchten van de leef-praktijk van de meerderheid, die zo 'redelijk' is en daarom zwijgt; het type mens, dat dáár overweegt is de verslaafde consument, misleid door reclame, opgejaagd tot produktie, zichzelf en de tijd verslijtend in beheerste wanhoop).

De piloten van het eskader spreken elkaar moed in, beredeneren hun eigen kritiekloos vasthouden aan de traditionele koers, bedreigen hun gevoeliger collega's die mochten gaan twijfelen... dit alles uit loyaliteit met de groep (in psychologische termen heet dit: collectieve bewustzijnsvernaauwing, omdat de collectiviteit het denkende individu dwingt tot verdringing van bewustzijns-inhouden die kritiek worden voor de groepssamenhang). Mijn voorbeeld van het

wat bezielt de randfiguren?

voorstel
tot
een
bevrijdende
dialogoog

vliegtuigeskader kan worden uitgebreid met andere voorbeelden van militaire groepsrol-modellen, waarvan desertie een begeleidend, menswaardig verschijnsel is; militaire discipline en hiërarchie beheersen onze hele samenleving, begeleiden ons van de wieg tot het graf (op school, in de baasbovenbaas situatie op het werk en internationaal). Daarom blijft de militaire dienstplicht zelfs in het kernwapentijdperk nog steeds gehandhaafd als krachtig opvoedingsmiddel (de jongen wordt 'man' in de dienst, dat betekent: van de ruggegraat wordt een stukje afgebroken), gehoorzame mensen zijn gemakkelijk te regeren en te manipuleren.

Maar het is wel duidelijk dat personen, die ernstig gaan twijfelen aan dit systeem en aan de doelstellingen ervan, dat dergelijke personen gaan afvallen, randfiguur worden (zich isoleren of met gelijkgezinden een alternatieve leefwijze uitproberen) omdat het systeem geen daadwerkelijk verzet duldt, hoogstens wat onvruchtbaar protest mits dat niet wordt omgezet in konkrete verandering (ongevaarlijk protest dient zelfs tot

verheerlijking van het 'democratische systeem, dat zo opvallend tolerant blijkt'). Bedenken wij echter, dat deze randfiguren vanuit hún prioriteit-van-nuchter-doordenken niet anders kunnen reageren op het systeem; deze randfiguren zijn immers de gevoeligsten van het verschijnsel mens en zij zijn daardoor de experimentele voorhoede van de menselijke evolutie (met veel vallen en opstaan, maar toch voor-hoede). Het systeem is echter een collectieve beveiligingsstructuur, een soort *warm nest* voor de hele troep tezamen (een nest dat nu vol loopt met afval van de industrie) en wanneer dat nest te vuil en te vol en te onleefbaar wordt, welnu, dan is het een aanbeveling voor je gevoeligheidsgraad wanneer je dat nest probeert te verlaten en/of te verbeteren om de leefbaarheid van allen te herstellen. Maar ach wat tragisch... dan ontsteekt de meerderheid in woede en roept om herstel van rust en (wan)orde!!

Wie kan er in dit dilemma optreden als neutrale instantie om te bepalen welke categorie het wetenschappelijk 'gelijk' aan zijn kant heeft? Er moet toch ergens een min of meer objectieve norm zijn? Het begint er gelukkig op te lijken dat wetenschappers (van grote naam en zuivere faam) zich als jury-leden gaan opstellen in dit (generatie?)-conflict tussen de minderheid (meest jongeren, weinig ouderen) en (hardhandige) meerderheid... en dat deze wetenschappers jury-uitspraken gaan doen omtrent een eventueel meer gezonde richting, een bio-logisch betere koers die onze westerse samenleving zou kunnen (moeten, als onze gezondheid ons lief is) inslaan.

Of de meerderheid, belichaamd in regering en parlement, luisteren zal naar de wetenschappelijke raad van onze evolutie-pioniers, blijft een griezelige vraag, maar om te beginnen kunnen u en ik dankzij de wetenschappelijke adviezen, alvast zuiverder *kieszen*, heel persoonlijk, als resultaat van onze eigenste oordeelsvorming en zelfexpressie.

De goede keuze wordt ons moeilijk gemaakt door de misleidende schone buitenkant van de welvaartstaat: zoals we het gif in het water niet kunnen zien, zo moet je diep graven om de nood van medemensen te begrijpen... letten op psychosomatische noodsignalen en op symptomen van wanhoop en agressie (ook in jezelf).

De vraag wie het wetenschappelijk gelijk heeft, wordt vaak veranderd in een populaire tegenstelling van: 'neurotische, over-gevoelige idealisten' tegenover 'praktische nuchterlingen', waarmee de dringende problematiek van maatschappijhervorming (re-organisatie van bestuursbevoegdheden, medezeggenschap, gezond milieubeheer) verlegd wordt naar de etikettering van persoonlijkheidsstructuren. Het is wel goed om beide kanten van het samen-leven in het oog te houden (persoonlijkheidsstructuur en maatschappijstructuur) maar laten wij ze niet door elkaar gooien.

Toch is dat opvallende verschil in persoonlijkheidsstructuur tussen minderheid en meerderheid niet vrijblijvend interessant: dat verschil bepaalt de mate van 'emotionaliteit' van iedere categorie en van ieder afzonderlijk individu. Emoties leiden af van het werk, gevoelens zijn

onze leefwijze maakt ons ellendig

Typerende uitspraken van enkele wetenschappers:

Psycholoog Fromm: 'onze leefwijze maakt ons ellendig'... kinderarts Spock: 'enkele jaren geleden kreeg ik in de gaten, dat het heel erg mis gaat met onze wereld'... psychiater Laing: 'onze samenleving koerst naar zelfmoord'... ex-president Eisenhower: 'ik waarschuw de natie voor de enorme macht van het militair-industriële complex'... socioloog Milikowski: 'men mag niet langer kritiekloos het parool van de leidinggevende elite opvolgen; juist omdat de onderdrukingsmogelijkheden in onze tijd zo groot zijn dat ze een bedreiging vormen voor ons menselijk bestaan'.

meestal niet bruikbaar in onze starre rolspe-
len (kostwinners, huishoudsters, producenten, orde-
bewaarders), daarom interesseert de *homo faber*
zich niet voor zijn eigen en andermans gevoe-
lens in de werksituatie, gevoelens worden dan
ook onderdrukt of misvormd tot oppervlakkige
jovialiteit... gevolg daarvan zelf-vervreemding.
Dan groeien er van die onderkoelde, slaapwan-
delende figuren op die wel zakelijk en vlot re-
ageren op omgeving en medewerkers maar
waarmee je geen zinnig gesprek kunt voeren
buiten de gangbare onderwerpen (tv, voetbal,
e.d.). Dat vlotte, oppervlakkige type zal het
goede materiaal worden voor een ideale sym-
biose tussen mensen en computer. De technolo-
gie eist een vèrgaande aanpassing van de mens,
zò vèrgaand, dat voortdurende waakzaamheid
nodig is tegen het gevaar dat de mens ópgaat in
zijn technologische ver-lengde (instrumenten zijn
immers verlengstukken van ons lichaam en uit-
vindingen van onze geest) tot schade van zijn
gevoelige eigen-heid. Een mens kan zozeer één
worden met zijn functie, dat hij zichzelf gedeel-
telijk vergeet, van zichzelf vervreemdt, eigen
binnen-kant verliest door zijn identificatie met
de buitenkant functioneren, reageren, dienst-
baarheid, loyaliteit, gehoorzaamheid, uitvoeren).
Schizofrenie – emotionele gespletenheid – komt
dan ook in technologische produktie-culturen
waar het arbeidsethos hoogtij viert, méér voor
dan in primitiever samenlevingen waar een ge-
voelig mens zich nog kan handhaven op een
rustig plekje door zijn kost te verdienen op een
manier die hem niet dwingt zijn emoties geweld
aan te doen.
Luidruchtig zijn of zwijgen over wanbeheer in
de samenleving... dat is ook een keuze maken
vóór of tégen *zelf-expressie*; daarom zijn het
ook de gevoelige kunstenaars, de zelf-bewuste
jongeren (nog onbevange, niet ingekapseld en
verkalkt door het systeem) en de creatieve vrou-
wen, die protesteren tegen onze steriele manier
van leven (de 'dode heren' cultuur, die creatieve
mensen systematisch vervormt tot apathen; apa-

thie is bevroren, onderkoelde agressie door frus-
tratie).
Het humanisme introduceert een aparte, door-
braak-dimensie in de samenleving, zoals de
godsdienst dat vroeger deed. Het humanisme
pretendeert het bijgeloof (godsdienstig en so-
ciaal) op wetenschappelijke gronden te óntmas-
keren door het ondermijnen van heilige huisjes
en het dóórlichten van leugens en schijnharmo-
nie... dus niet door bestrijding van symptomen
en buitenkanten (geweldig verleidelijk om dat
wel te doen).

*Maar ook het Humanisch Verbond ontkomt niet
aan de funeste werking van de dode heren cul-
tuur van de samenleving... het HV is te 'gezel-
lig' om aantrekkelijk te zijn voor jongeren van
geest die allereerst inzicht in het leven zoeken.
'Gezelligheid óf bewustwording' blijft een strikt
persoonlijke keuze, maar die keuze moet ge-
maakt kunnen worden met een pakket van vol-
doende kennis over ons-zélf in éigen situatie in
deze wereld van nu én straks, en inzicht in de
eventuele gevolgen van onze keus. Laat ons
daarom eens beginnen met een open discussie
binnen het HV opdat het schijnharmonisch
rookgordijn van mensen die het oppervlakkig
eens zijn over 'het humanisme' worde wegge-
blazen ten gunste van de duidelijkheid.*

Wie is er gebaat bij on-duidelijkheid? De zwij-
gende meerderheid blijkbaar! Want dat grieze-
lige zwijgen dekt de medeplichtigheid aan de
collectieve schande die zichtbaar wordt in het
mondiale milieu-bederf (hier vergiftigde rivieren
en in Vietnam chemische ontbladering van bos-
sen en landbouwgewas), een medeplichtigheid
die overigens niet voortkomt uit opzettelijke
kwade wil maar gevolg is van onze opvoeding-
tot-gehoorzaamheid en indoctrinatie-tot-solidari-
teit (het lijkt zo veilig samen). Maar sociale aan-
passing, conformeren met een disfunctioneel
systeem dat van jaar tot jaar ongeloofwaardiger
wordt, dergelijke aanpassing is in biologisch op-

zicht (en ook psychologisch) een gevaarlijke
medeplichtigheid; onze nakomelingen zullen ons
daar niet dankbaar voor zijn.

Binnen het Humanistisch Verbond wordt nog
zo'n overdreven waarde gehecht aan de schijnba-
re eensgezindheid, dat er leden weglopen zodra
er openlijk wat meningen gaan botsen; dergelijke
leden zijn blijkbaar niet gediend van duidelijk-
heid en zij vergroten de ongeloofwaardigheid van
het verbond. Kunnen we niet eens ophouden
met áánpassen, óntzien van gevoeligheden... om
elkaars gevoeligheden *open* te gooien, te bespre-
ken, te analyseren? Er is maar één nood-zaak
voor de naakte-aap-in-evolutie... dat is *bewust-
wording* van zijn eigen gevaarlijke potenties...
bewustwording die kan leiden tot persoonlijke
desertie uit het gangbare, opgedrongen rollen-
spel, gedragspatroon!

Staan wij als personen èn als Verbond eigenlijk
wel echt op de bres voor de vrije meningsvor-
ming en -uiting? Waar blijven we dan met onze
gespreksgroepen waarin we elkaar en onszelf
niet durven confronteren met de diepe tégen-
stellingen?

Ik wil met dit primitieve geschrijf een beroep
doen op het Humanistisch Verbond om binnen
haar organisatie een forum te bieden aan de
opponenten in het maatschappelijk/emotionele
conflict, een forum als institutionele vorm van
dialoog, waar de kritische minderheid de ande-
ren van het evolutie-gebeuren kan overtuigen
terwijl de konformisten de spelbrekers kunnen
wijzen op het nut van traditie, verworvenheden
en regelmaat. Er zullen in de dialoog vonken
spatten. Elke deelnemer zal zichzelf kunnen ont-
plooiën (als behouder of vernieuwer) en de sa-
menleving zal gediend worden met een uniek
sociaal-psychologisch experiment. Het Humanis-
tisch Verbond kan een wetenschappelijke en po-
litieke 'happening' op touw zetten waardoor het
zichzelf verjongt, re-creëert tot een bron van in-
spiratie. Zou mijn idee praktisch uitvoerbaar
zijn? Leeft het óók in het denken van anderen?

H. R. O. Snijder

'Vrijheid, ook voor de ander' motto voor nationale aktie

'Het Nederlandse volk de gelegenheid bieden
de viering van de eigen vrijheid te plaatsen in
een ruimer, internationaal verband.' Dat is het
oogmerk waarmee rond bevrijdingsdag een na-
tionale inzamelingsaktie zal worden gehouden,
gericht op hen die buiten onze grenzen onvol-
doende mogelijkheden hebben zich in vrijheid
te ontplooiën.

De aktie wordt voorbereid in het comité 'Vrij-
heid, ook voor de ander', waarin vertegenwoor-
digers zitting hebben van o.m. de Raad van
Kerken in Nederland, het Humanistisch Ver-
bond, de Collectieve Israël Actie, Ned. Comité
Unicef, de Nederlandse Jeugd Gemeenschap en
de NOVIB. Zij hebben hiermee hun initiatieven
om tot activiteiten te komen gebundeld en zich
door de naamskeuze geschaard achter de ge-
dachten en doelstellingen die het Nationaal Co-
mité geïnspireerd hebben bij zijn voorbereiden-
de werkzaamheden voor de aanstaande herden-
kingen.

Op zeer korte termijn zullen aan het Neder-
landse volk een aantal projekten worden voor-
gelegd, waartoe zeker zullen behoren:
– een projekt waarin tot uitdrukking komt dat
de joodse gemeenschap in zijn totaliteit als geen
andere geleden heeft onder de gevolgen van de
Tweede Wereldoorlog,
– steun aan vluchtelingen en gevangenen,
– een kinderhulpplan in India.

Een werkcommissie (waarin namens het Huma-
nistisch Verbond de directeur van de stichting

HIVOS, de heer R. Sorgedragers, zitting heeft)
bereidt de projekten voor.

Bewust heeft het nieuwe comité afgezien van
hulpverlening aan nog onvoldoende gesteunde
slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog in
Nederland zelf. Het is van mening dat de schrij-
nende nood, die helaas op dit gebied nog blijkt
te bestaan, door wettelijke maatregelen dient te
worden verholpen en niet via geldwervende ak-
ties. Daarom heeft het als zijn eerste daad een
telegram verzonden aan minister Klompé en
aan de beide Kamers der Staten-Generaal om
met grote klem aan te dringen op passende wet-
telijke voorzieningen, welke met spoed moeten
worden getroffen, aldus een communiqué van
het comité.

Stimuleringsprijs van de baan

'Hoewel de datum waarop uiterlijk uw ant-
woord werd verwacht nog niet verstreken is,
bereikte het hoofdbestuur reeds zoveel negatie-
ve reacties uit de gemeenschappen inzake een
zogenaaide stimuleringsprijs, dat het in zijn
vergadering van 20 maart besloot van de ge-
dachte af te zien.'

'De binnengekomen negatieve reacties bevestig-
den de in het hoofdbestuur uitgesproken twijfel
of stimulering langs de aangegeven weg wel
juist is.'

Dit staat in een brief die algemeen secretaris
Van Dooren aan de besturen van alle gemeen-
schappen van het Humanistisch Verbond heeft
gezonden. Slechts in de Zaanstreek stond men
positief tegenover het idee.

BALANS 70: Massale bezinning op 'vrijheid'

In het kader van de nationale herdenking 25
jaar Bevrijding organiseert de Hilversumse
Werkgroep 4/5 mei een grote discussie- en be-
zinningsnacht na de dodenherdenking op de 4de
mei. Het Nationaal Comité 25 jaar Bevrijding
heeft zich bij het initiatief tot deze avond, die
van tien tot twee uur 's nachts in de Expo-hal
zal plaats hebben, aangesloten en organisato-
rische medewerking toegezegd.

De organisatoren vinden het noodzakelijk om
naast de feestviering om de eigen vrijheid zich
ook te bezinnen op de vrijheid voor de ander.
Het is, zo menen zij, niet alleen van belang de
spanningen in de wereld te constateren; er zal
gezocht moeten worden naar de diepere oor-
zaken van deze spanningen. Dit zal geschieden
met behulp van een verscheidenheid van te vo-
ren ingeschakelde groeperingen en personen.

De manifestatie zal plaats hebben onder het
motto: *Balans 70*. Het is de bedoeling dat jong
en oud in discussie komen. De resultaten van
reeds eerder gehouden discussiebijeenkomsten
worden in de nacht van 4 op 5 mei in de Expo-
hal te Hilversum besproken. Gespreksgroepen
uit het land zullen worden uitgenodigd hierbij
aanwezig te zijn om hun conclusies nader toe
te lichten en ter discussie te stellen.

Het centrale thema van deze nacht is eveneens:
Vrijheid – ook voor de ander.

*Geïnteresseerden – zowel groepen als personen
– kunnen zich voor nadere inlichtingen wenden
tot het secretariaat van het Nationaal Comité
25 jaar Bevrijding, Huis Randenbroek, Amers-
foort (03490-20217).*

IK denk er ZO over

(De redactie behoudt zich het recht voor om brieven te bekorten)

hinderlijk

De redactie van 'Het Vaderland' vroeg mensen van uiteenlopende levensbeschouwingen om hun commentaar op de televisieuitzending op 19 maart j.l. van 'Zoon des Mensen'. Voor het HV was 'ondervoorzitter' P. Spigt de uitverkorene. Zijn reactie was als volgt:

'Als men mij niet gevraagd had te kijken had ik na tien minuten al de knop omgedraaid. Het gaat er namelijk om of men de kernvraag 'Is it me?' - Ben ik de zoon van God? - als vraag werkelijk serieus kan nemen. Zo niet - als in het geval van ongodsdienstige humanisten - dan wordt het verhaal van Golgotha een hinderlijk zinloos verhaal, waarbij de grove wreedheid van de voorstelling zoals die nu al tweeduizend jaar opzettelijk aan kinderen wordt doorgegeven, als collectief pathologisch verschijnsel nogal merkwaardig is. Het is toch nog al ziekelijk om het leed dat bij het leven hoort, zo primitief af te wentelen op één man. Dat hij daarna naast zijn vader in de hemel mag zitten is een doorzichtige compensatie van een schuldgevoel.'

Nu vind ik zo'n reactie 'hinderlijk'. Natuurlijk staat het een ieder vrij om op een onverdraagzaam Dageraad-toontje van leer te trekken tegen alle zinloosheid, wreedheid, massahysterie etc. die nu eenmaal aan het verschijnsel Christus en de nog steeds niet uitgezichte nasleep ervan inherent is.

Maar daar gaat het hier helemaal niet om! Ieder weldenkend mens weet nu zo langzamerhand wel dat humanisten Christus niet als verlosser van de mensen zouden zien en het heeft dan ook geen enkele zin om daar in de algemene pers nog eens in apodictische termen aan te herinneren, zeker niet wanneer het alleen maar gaat om een filminterpretatie van de Christus-figuur. Zoiets wekt onnodige irritatie en maakt een onverstandige en onbehouwen indruk.

Het HV, en dat moet Spigt als 'ondervoorzitter' toch weten, wordt nu eindelijk voor vol aangezien door vele - misschien mede dank zij de activiteiten van het verbond - 'gehumaniseerde' christenen, en op allerlei gebieden werken het HV en zijn geassocieerde organisaties met christenen samen. Het gaat ons humanisten immers om de levenshouding die streeft naar een samenleving waar in een optimaal evenwicht tussen vrijheid en rechtvaardigheid de mens (d.w.z. alle mensen) zijn mogelijkheden en die van de samenleving optimaal kan ontplooiën.

Nu is het zo verblijdend dat bij de meeste 'denkende' christenen een dergelijke levenshouding meer en meer doorbreekt. Dat deze bij hen op geheel andere premissen berust dan bij ons kan, hoewel filosofisch van belang, geen beletsel vormen om met die christenen nauw samen te werken teneinde te trachten onze samenleving ook metterdaad te verbeteren.

Erkenning hebben wij gevonden en nu is het zaak om niet te reduceren tot een organisatie ter bevordering van de huisvesting en verzorging van, het toedienen van bezinnerige toespraken aan en intercommunicatie tussen lieve verdraagzame onkerkelijke ouden van dagen. Hoe nuttig dat alles ook mag zijn, wij kunnen waarachtig wel meer doen - en op beperkte schaal gebeurt dat dan ook al - en om dat goed en doeltreffend te doen moeten wij samenwerken met zoveel mogelijk *maatschappelijk* gelijk-

gezinden, onverschillig of deze al of niet godsdienstig zijn. Daarbij kunnen we hen rustig in hun godsdienstige waan laten, voorzover die althans niet ons streven doorkruist. Wij zijn toch geen verspreiders van een areligieus evangelie! Ik hoop dat ik hiermee voldoende duidelijk heb gemaakt waarom wij niet in de algemene pers van leer moeten trekken tegen het fenomeen Christus, zeker niet wanneer alleen maar om commentaar wordt gevraagd op een interpretatie ervan.

J. J. Lind, Den Haag

Mij werd door de redactie van Het Vaderland gevraagd heel kort principieel mijn mening te zeggen over de televisiefilm SON OF MAN, waarover in allerlei kringen heftig wordt gediscussieerd. Als ik de heer Lind goed begrijp wijst ook hij - en niet zo mild - het christusverhaal af, maar zou hij liever gezien hebben dat ik terwille van de samenwerking met christenen er maar een neutrale draai aan had gegeven.

Deze opinie van de heer Lind steunt als ik het goed zie op twee vergissingen, de één erger dan de ander, maar ze mogen er beide nogal wezen. Mijn atheïsme heeft niet veel hindernis opgeleverd bij een nu welhaast 25-jarige samenwerking met christenen op vele terreinen. Integendeel. Maar de christen die er prijs op stelt dat ik hem in zijn geloofsovertuiging ontzie en behandel als 'een nog steeds niet uitgezichte' patiënt, weet dat hij beter bij de heer Lind terecht kan. Liever geen branche-vervaging in het Verbond.

Anderzijds kan ik evenwel niet aannemen dat een christen - even gesteld dat hij mij zou schuwen - wél in zee zou willen gaan met de heer Lind, die op een pertinente vraag om een uitspraak over één van de meest fundamentele aspecten van het christendom bereid is een neutraal en opbouwend smoesje te verkopen, maar teruggekeerd in eigen kring sarcastisch spreekt over 'denkende' christenen met 'hun godsdienstige waan'.

Het is maar dat we het weten, voor het geval we principiële uitingen van de heer Lind in de algemene pers tegenkomen.

P. Spigt

beleidsplan bejaarden

Natuurlijk ben ik het roerend met de heer Van den Berkhof (M & W 2) eens dat er een serieus onderzoek moet komen naar de behoefte van 'verzorgingsplaatsen', (verzorgingsbedden lijkt me een minder geschikte term voor bejaardentehuizen) voor bejaarden, voordat er drastisch gesneden wordt in de bouw van bejaardentehuizen. En het is natuurlijk onredelijk dat er plannen in vergevorderde stadia noodgedwongen de ijskast ingeschoven worden. Alleen vind ik het onredelijk dat de heer Van den Berkhof in zijn betoog enige feiten over het hoofd ziet, nl.:

De opgave van het Centraal Bureau voor de statistiek van eind 1966 is niet de nieuwste, de meest recente is over 1967 en er staat een belangwekkende groep tehuizen in genoemd, die misschien terwille van het 'goede doel' overgeslagen zijn.

De hieronder genoemde cijfers zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek, gepubliceerd bij de Staatsuitgeverij 1969.

457 tehuizen met een rooms-katholieke signatuur,
537 tehuizen met een protestants-christelijke signatuur,
8 tehuizen met een humanistische signatuur,
838 tehuizen met een *algemene* signatuur, die ook al in 1966 bestonden, maar niet vermeld waren in het artikel van de heer Van den Berkhof,
12 overige
1852 totaal.

Van de 838 tehuizen met een algemene signatuur zijn een aantal commerciële instellingen, maar ook tehuizen van de AVIB, de Algemene Vereniging voor Instellingen van Bejaardenzorg. Ik neem niet aan dat in die tehuizen een algemeen dogmatische sfeer zal hangen, wat van de tehuizen van de rooms-katholieken en protestant-christelijken ook in heel veel gevallen niet gezegd kan worden, omdat de gemeenten bij de plaatsing van de bejaarden in de tehuizen een aardig woordje meespreken en waarin men een nogal gemêleerd gezelschap kan aantreffen, zoals in de maatschappij.

Ik geloof dat wij in Nederland toch langzamerhand groeien naar de situatie dat op het gebied van maatschappelijk werk de krachten gebundeld moeten worden en dat we koste wat het kost moeten voorkomen dat er meer katholieke, gereformeerde, protestantse en humanistische bolwerken voor bejaarden gebouwd worden. Waarschijnlijk is dit de enige remedie tegen dogmatisme, want ook als we bejaard zijn moeten we met onze buurman kunnen blijven praten.

J. L. Martens, Leidschendam

De heer Martens heeft gelijk dat er intussen recentere gegevens beschikbaar zijn. Of dit voor de humanistische sector ten opzichte van de andere levensbeschouwelijke richtingen van veel belang is, valt te betwijfelen: het door mij genoemde aantal van 6 is 8 geworden.

Ongetwijfeld zullen vele buitenkerkelijken zich ook thuis voelen in de zogenaamde algemene tehuizen, wat eveneens geldt voor vele rooms-katholieken en protestants-christelijken.

De algemene tehuizen zullen dus voor alle levensbeschouwelijke groeperingen van gelijk belang zijn, maar ook dan is het aantal voor buitenkerkelijken beschikbare plaatsen (dank voor het vervangende woord voor 'bedden', wat de term is in de overheidsbeschikkingen) beduidend geringer dan de grootte van de groep buitenkerkelijken rechtvaardigt.

Aan de door de heer Martens gewenste bundeling van krachten werken wij voortdurend mee: zie onder andere de Contactcommissie Landelijke Organisaties van Bejaardentehuizen.

Zolang echter besturen van grote gemeenten onder 'algemeen' een bundeling van de kerkelijke organisaties verstaan, is het van het grootste belang dat er een groep tehuizen met een humanistische signatuur is.

'Als we bejaard zijn moeten we met onze buurman kunnen blijven praten' is ook mijn wens. Maar bejaard zijn betekent niet dat we per se met andersdenkenden onder één dak moeten wonen en aan één tafel moeten zitten.

F. van den Berkhof

hv-radio

Hilversum I

zondag 26 april 9.45-10.00 uur

Prof. dr. W. van Dooren over: een nieuwe beginselverklaring.

Leszek Kolakowski

Leszek Kolakowski leeft niet alleen geografisch, maar ook psychologisch op de grens tussen oost en west. Hij is katholiek van geboorte, maar werd al op jeugdige leeftijd tot het marxisme bekeerd. Na een studie in de wijsbegeerte aan de universiteit van Warschau voltooide hij zijn filosofische opleiding in Nederland en Parijs. In 1958, eenendertig jaar oud, promoveerde hij op een studie over Spinoza. In Polen en ver daarbuiten is Kolakowski bekend geworden door zijn anti-dogmatische wijze van denken.

Wij vestigen de aandacht op de volgende boeken:

Gesprekken met de duivel f 10,90
In deze verhalenbundel stelt Kolakowski de vraag of er een patent-oplossing bestaat om voor eens en altijd met het kwaad af te rekenen. In de vorm van een satire wordt ons een lachspiegel voorgehouden, waarin terwille van een kritisch inzicht de categorieën van goed en kwaad schijnbaar worden opgeheven. De beide eveneens in de bundel opgenomen toneelstukken zijn evenzeer schitterende voorbeelden van de wijze waarop Kolakowski met list en slimheid scherpzinnig essentiële thema's aanpakt. 164 blz.

De mens zonder alternatief f 18,90
Actuele en niet-actuele begrippen van het marxisme. De intellectuelen en de communistische beweging. Geschiedenis en menselijke verantwoordelijkheid. Het begrip 'links'. Waarvan leven filosofen? De antisemieten. De wereldbeschouwing en het dagelijks leven. Het platonisme, de empire en de publieke opinie. Over de juistheid van de maxime 'het doel heiligt de middelen'. Lof der inconsequentie. De priester en de nar. 258 blz.

De hemelsleutel f 10,90
In het eerste deel van 'De hemelsleutel' becommentarieert Kolakowski op een bijzonder ironische wijze enkele episodes uit het Oude Testament. Zijn wereldse commentaar op de gewijde historie illustreert de onzekerheid en de onrechtvaardigheid van het leven. In het tweede deel van deze bundel worden dertien fabels verteld. Deze fabels lijken volkomen absurd, maar juist in die absurditeit wordt het groteske van het menselijk leven aangetoond. 161 blz.

Over de sterfelijkheid van de rede f 18,90
filosofische essays.
In deze bundel probeert Kolakowski vragend vanuit de realiteit te denken. Er is voor hem geen bewering die men niet aan kritiek, discussie en herziening kan onderwerpen. In deze essays wordt het persoonlijkheidsbegrip in het marxisme ingevoerd. Het boek eindigt met een belijdenis over de vrijheid van de mens. 273 blz.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers' Utrecht.

Erich Fromm

De thans 70-jarige auteur studeerde sociologie en psychologie in Duitsland en promoveerde in 1922 in Heidelberg. In 1933 emigreerde hij naar de U.S.A. waar hij aan verschillende universiteiten en instituten doceerde. Sinds 1951 is hij hoogleraar aan de Nationale Universiteit te Mexico. Hij is lid van de American Humanist Association (A.H.A.) één van de aangesloten organisaties van de I.H.E.U., het overkoepelend lichaam van alle humanistische organisaties in de wereld. In een geheel nieuwe serie zijn thans 5 van zijn boeken in paperback verschenen.

De titels zijn:

De angst voor vrijheid – 224 blz. f 9,90
Fromm concentreert zich hier op één aspect van de karakterstructuur van de moderne mens, die beslissend zal zijn en centraal zal staan voor heel de culturele en sociale crisis van onze tijd, n.l. de betekenis van de vrijheid voor de moderne mens.

De zelfstandige mens – 206 blz. f 9,90
In menig opzicht is, zegt de schrijver in zijn voorwoord, dit boek een voortzetting van 'de angst voor vrijheid'. Voor een goed begrip is het lezen van beide boeken wel gewenst om een volledig beeld te verkrijgen van de door hem ontwikkelde karakterologie. Noodzakelijk is het evenwel niet.

De gezonde samenleving – 274 blz. f 12,90
Dit boek is een vervolg op 'de angst voor vrijheid'. Trachtte hij in dit boek aan te tonen, dat de totalitaire bewegingen tegemoet kwamen aan de diep ingewortelde behoefte van de mens, de in de moderne wereld verworven vrijheid te ontvluchten, in 'de gezonde samenleving' wil hij aantonen, dat het leven in de democratie van de twintigste eeuw in menig opzicht slechts een andere vorm van vlucht voor de vrijheid vertegenwoordigt.

Liefhebben, een kunst, een kunde – 176 blz. f 9,90
Deze studie wil de lezer ervan doordringen dat, hoezeer hij ook moge streven naar liefde, zijn pogingen gedoemd zullen zijn te mislukken, als hij zich niet met de grootst mogelijke energie wijdt aan de ontplooiing van zijn totale persoonlijkheid, en daardoor een 'creatief' mens te worden.

Psychoanalyse en religie – 156 blz. f 9,90
Valt in 'de zelfstandige mens' de volle nadruk op de ethiek, in dit boek concentreert de schrijver zich op het probleem van de religie. Aangezien ethiek en religie ten nauwste samenhangen is er sprake van enige overlapping.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers' Utrecht.

ANNONCES

Gevraagd over 1 à 2 maanden **dame voor de huishouding** bij bejaarde dame (lieve persoonlijkheid), nu tijdelijk elders. Eigen beknopt comfortabel huis in mooie omgeving. Tweemaal per week werkster aanwezig. Grote zit-slaapkamer ter beschikking. Inlichtingen bij mej. Hofstede Crull, Baan 39, Haarlem.

Dame 53 jaar, gehandicapt aan één been zoekt een vriend met auto voor weekends en vakantie. Gezamenlijke kosten. Brieven onder nr. 15 adm. M. en W.

'Secretaresse zoekt in Delft **ruime kamer of etage met kookgelegenheid**'. Brieven onder nr. 16 M. en W.

Verschenen is:

Verdraagzaamheid

uitgave nr. 37 van het Nederlands Gespreks Centrum (N.G.C.) – 44 blz. f 2,50

Deze brochure is samengesteld door Dr. H. Bongers, Mr. K. Groen, Dr. S. L. Kwee, Prof. Dr. Ir. H. F. van Leeuwen, s.j., Mej. Dr. M. Nolte, Prof. Dr. Ir. J. C. J. Nuyens, Drs. J. G. van der Ploeg, Prof. Dr. H. de Vos en Mr. H. B. J. Waslander. Achtereenvolgens worden behandeld de vraag wat verdraagzaamheid is, de gronden, de grenzen en de toepassingen van verdraagzaamheid en ten slotte de verdraagzaamheid tussen de volken. Ongetwijfeld een nuttige uitgave, nu de grenzen van het al of niet toelaatbare zo in discussie zijn.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers, Utrecht.

De Humanistische Stichting 'Socrates' organiseert op zondag, 24 mei a.s. een algemene voorjaarskonferentie in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort onder de titel:

'De vrijheid van meningsuiting bedreigd?'

Aan de hand van onderwerpen als: persconcentraties, grondrechten van ambtenaren, het weren van een radioverslaggever uit de rechtzaal, de zaak Volkskrant vs Hiltermann, discussies in de kazernes en derg. zullen de grenzen worden onderzocht, die in de huidige democratie blijken te bestaan voor de vrijheid van meningsuiting.

Inleiders: Mr. M. C. Burkens, lector aan de NEH in Rotterdam
Mr. dr. H. J. Roethof, lid van de Tweede Kamer

Co-referenten: Mr. M. Knap, rechter in Amsterdam.
Mr. drs. J. Rogier, journalist in Amsterdam.

De konferentie staat onder leiding van Prof. mr. J. A. Ankum.

Deelnemersprijs f 4,- p.p.; lunch f 4,75 p.p.

Aanmelding en inlichtingen bij het secretariaat van de Stichting, Postbus 114 in Utrecht (Tel.: 030-24641 tst. 16).